

Filosofian eriytyvä osio

Avattu osio täytyy suorittaa kerralla loppuun etkä voi palata osioon enää myöhemmin.

Kun osiokohtainen aika tulee täyteen, osio sulkeutuu. Jos osio jää sinulta kesken, viimeisin tilanne tallentuu vastaukseksi.

Osio koostuu tehtävästä B1. Osiosta voit saada 20 pistettä.

Tehtävät perustuvat kokeessa annettuihin tietoihin.

Tallenna esseetehtävien vastaus itse "Tallenna vastaus" -painikkeella. Lisäksi esseevastaus tallentuu ajastetusti noin puolen minuutin välein sekä osiosta poistumisen yhteydessä.

B1

Selitä lyhyesti, mitä "laki" tarkoittaa seuraavissa neljässä yhteydessä:

- Luonnonlaki luonnontieteissä: miten luonto yleisesti toimii.
- Luonnonlaki etiikassa/yhteiskuntafilosofiassa (luonnonoikeus): viittaa luonnosta ja ihmisluonnosta järjellä johdettuihin normatiivisiin periaatteisiin.
- Moraalilaki: esimerkiksi Kantin kategorinen imperatiivi.
- Oikeudellinen laki: esimerkiksi Suomessa eduskunnan säätämät ja velvoittavat periaatteet.

Pohdi ja arvioi sen jälkeen seuraavat asiat:

- Mitkä ovat käsitteiden yhteiset piirteet tai yhteydet?
- Mitkä ovat käsitteiden keskeiset erot?

Vastauksen maksimipituus on 10 000 merkkiä välilyönteineen. Osiosta voit saada 20 pistettä.

Arvosteluperusteet

A. Luonnonlaki, luonnonoikeus, moraalilaki, oikeudellinen laki (A osasta voi saada maksimissaan 8 p.)

Liittyy erityisesti kohtaan: Selitä lyhyesti, mitä "laki" tarkoittaa seuraavissa neljässä yhteydessä.

• **Luonnonlaki** luonnontieteissä viittaa luonnon säännönmukaisuuksiin, joiden mukaan fyysikaalinen maailma toimii. (Yhteensä maksimissaan 2 p)

- Viittaa luonnon säännönmukaisuuksiin, joiden mukaan fyysikaalinen maailma toimii (esim. peittävän lain malli). (1 p)
- Luonnonlait on syytä lähtökohtaisesti erottaa luonnonlaki/lauseista tai teorioista, jotka koskevat luonnonlakeja ja ovat deskriptiivisiä eli ilmiöitä kuvaavia tai ovat selittämisen tai ennustamisen välineitä (instrumentteja).
 - Ne eivät "velvoita", vaan ilmaisevat havaittuja tai teoreettisesti johdettuja säännönmukaisuuksia tai riippuvuuksia. (0,5 p)
 - Lauseita/teorioita ei pidä sekoittaa luonnonlakeihin.
- Luonnonlait ovat välttämättömiä ainakin siinä merkityksessä, että niitä vastaan ei lähtökohtaisesti voida rikkoa. (0,5 p)

• **Luonnonoikeus eli "luonnonlaki"** etiikassa ja yhteiskuntafilosofiassa tarkoittaa toimintaa ja yhteiskunnallista elämää ohjaavia periaatteita. (Yhteensä maksimissaan 2 p)

- Toimintaa ja/tai yhteiskunnallista elämää ohjaavia periaatteita (ks. myös moraalilaki, sama pointti, pisteitä vain kerran). (0,5 p)
 - Jonkun tai joitakin esimerkkejä, klassisia käsityksiä tai moderneja muunnelmia: oikeus vapauteen tai omaisuuteen, oikeus omaan kehoon, ihmisoikeudet, eläinten ja muiden elävien olentojen oikeudet ym. (0,5 p)
 - Näiden ajatellaan olevan pääteltävissä luonnosta tai ihmisluonnosta. (0,5 p)
 - Pääteltävissä ainoastaan inhimillisen järjen avulla. (0,5 p).

• **Moraalilaki** viittaa yksilön toimintaa ohjaavaan yleispätevään eettiseen periaatteeseen. (Yhteensä maksimissaan 2 p)

- Viittaa yksilön toimintaa ohjaavaan yleispätevään eettiseen periaatteeseen (ks. yllä luonnonoikeus, eli lähes sama pointti uudestaan, eli ei pisteitä, mikäli löytyy jo yllä mainitussa kohdassa, muuten. 0,5 p).
- Moraalilakien katsotaan perustuvan järkeen. (1 p)

- Moraalilait ovat velvoittavia. (0,5 p)
- Tarkenna jonkun esimerkin avulla. (0,5 p)
 - Esimerkiksi Kant: velvoittavuus on luonteeltaan sisäistä, ihminen kokee moraalisen velvoitteen omassatunnossaan.
 - Esimerkiksi Kantin kategorinen imperatiivi velvoittaa toimimaan siten, että oma toiminta voitaisiin hyväksyä yleiseksi laiksi.
- **Oikeudellinen laki** tarkoittaa yhteiskunnan säätämiä ja virallisesti sitovia sääntöjä. (Yhteensä maksimissaan 2 p)
 - Tarkoittaa yhteiskunnan säätämiä ja virallisesti sitovia sääntöjä. (1 p)
 - Oikeudellisilla lailla on ulkoinen velvoittavuus, koska niiden rikkomisesta seuraa sanktioita, kuten rangaistuksia. (0,5 p)
 - Oikeudelliset lait ovat myös historiallisesti ja kulttuurisesti muuttuvia. (0,5 p)

B. Käsitteiden yhteiset piirteet ja keskeiset erot (B osasta voi saada maksimissaan 10 p.)

Liittyy erityisesti kohtaan: Pohdi ja arvioi sen jälkeen seuraavat asiat: Mitkä ovat käsitteiden yhteiset piirteet tai yhteydet? Mitkä ovat käsitteiden keskeiset erot?

- “Laki” tarkoittaa eri yhteyksissä eri asioita, käsitteellä on kuitenkin yhteinen ydinajatus “vallitsevasta säännönmukaisuudesta” ja näin välttämättömyydestä ja/tai velvoittavuudesta.
 - Luonnontieteissä se viittaa säännönmukaisuuteen, kun taas moraalissa ja oikeudessa se viittaa velvoittaviin normeihin. (1,0 p)
 - Lait pidetään useimmiten universaalisesti pätevänä. (0,5 p)
 - Tai esimerkiksi toimintaa säätävinä, ja näin joko universaaleja tai sopimuksenkaltaisia. (0,5 p)
 - Käsitteiden välinen vertailu osoittaa, että sana “laki” on osittain monitulkintainen, tämä voi johtaa sekaannuksiin, jos eri merkityksiä ei eroteta toisistaan. (0,5 p)
- Luonnonlain (luonnontieteessä) välttämättömyyden ja muunkaltaisten lakien velvoittavuuden erottaminen toisistaan:
 - Kuvaileva vs. normatiivinen: luonnontieteellinen luonnonlaki(väite) on kuvaileva: se kertoo, mitä tapahtuu, velvoittavat lait ovat normatiivisia eli ne kertovat, miten ihmisten tulisi tai pitäisi toimia. (0,5 p)
 - Ja/tai millaisiin periaatteisiin yhteiskunnan tulisi perustua. (0,5 p)

- Luonnonlaki merkityksessä luonnonoikeus ja moraalilaki katsotaan usein olevan riippumattomia yksittäisistä kulttuureista tai yhteiskunnista (ja näin universaaleja). (0,5 p)
- Oikeudellinen laki voi perustua moraalilakiin, mutta ei välttämättä, oikeudelliset lait voivat olla epäoikeudenmukaisia ja näin moraalilakia vastaan. (0,5 p)
- Kaikissa tapauksissa lait tai niitä koskevat teoriat
 - joko muotoillaan tieteellisen järjen avulla (0,5 p)
 - tai ne perustuvat rationaaliseen päättelyyn. (0,5 p)
 - Myös oikeudellisten lakien perustelussa käytetään usein rationaalista argumentointia, (0,5 p)
 - vaikka niiden sitovuus perustuu lopulta yhteiskunnalliseen auktoriteettiin tai sopimukseen. (0,5 p)
- Velvoittavuuden lähde:
 - Luonnonlait (luonnontieteessä) eivät velvoita ketään, vaan toimivat riippumatta ihmisten tahdosta. (0,5 p)
 - Moraalilaki velvoittaa yksilöä sisäisesti järjen ja omantunnon kautta. (0,5 p)
 - Oikeudelliset lait velvoittavat ulkoisesti yhteiskunnan pakon ja sanktioiden avulla. (0,5 p)
 - Luonnonoikeus sijoittuu näiden väliin, koska sen ajatellaan velvoittavan järjen kautta, mutta samalla sen voidaan katsoa tarjoavan perustan yhteiskuntajärjestelmälle. (0,5 p)
- Muuttuvuus ja universalisuus:
 - Moraalilain ja luonnonoikeuden oletetaan usein olevan universaaleja, mutta tästä voidaan kiistellä + joku esimerkki. (0,5 p)
 - Oikeudelliset lait ovat selvästi kulttuuri- ja aikasidonnaisia ja voivat muuttua. (0,5 p)
 - Voidaan myös kysyä, ovatko moraaliset periaatteet todella universaaleja vai riippuvatko ne kulttuurista. (0,5 p)

C. Yleisarviointi vastauksen laadusta filosofisesta näkökulmasta: (C osasta voi saada maksimissaan 2 p.)

Vastauksessa sisältöä arvioidaan myös hyvän akateemisen kirjoittamisen näkökulmasta. Esseen oikeakielisyys, rakenne, selkeys ja johdonmukaisuus merkitsevät siis myös.

Erinomaisen vastauksen piirteitä:

- Vastaus etenee johdonmukaisesti ja muodostaa eheän ja tasapainoisen kokonaisuuden (määritelmät → vertailu → arviointi ja pohdinta).
- Käsitteitä käytetään täsmällisesti.
- Sisältää selkeitä siirtymiä ja vertailua.
- Ei jää kuvailevaksi, vaan sisältää filosofista pohdintaa.

Pisteytys:

- 2,0 p: Kaikki kysymyksen kannalta olennaiset asiakohdat on käsitelty. Vastaus muodostaa eheän ja johdonmukaisen argumentoivan kokonaisuuden. Vastaus osoittaa kirjoittajan syvällistä kykyä käsitellä filosofista aihetta sekä tutkimuksellista otetta.
- 1,5 p: Kaikki kysymyksen kannalta olennaiset asiakohdat on käsitelty. Vastaus muodostaa eheän ja johdonmukaisen argumentoivan kokonaisuuden.
- 1,0 p: Kaikki kysymyksen kannalta olennaiset asiakohdat on käsitelty. Käsitteily jää luettelonomaiseksi eikä muodosta argumentoivaa kokonaisuutta.
- 0,5 p: Vastauksessa on käsitelty joitakin kysymykseen liittyviä keskeisiä asioita, mutta vastauksessa on myös tehtävän kannalta puutteita.